

KOREYS TILIDA KO‘PLIK TUSHUNCHASINING O‘ZBEK TILIGA TARJIMA QILINGAN HOLATLARINI TAHLIL QILISH

Eshpo‘latova Sabrina Farxodovna

Toshkent shahri O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Sharq filologiyasi fakulteti

Filologiya va tillarni o‘qitish: koreys tili yo‘nalishi talabasi

882976555 sabrinafarxadvna@gmail.com

Annotatsiya Ushbu maqola koreys tilida ko‘plik tushunchasini ifodalash usullarini o‘rganadi va ularning o‘zbek tiliga tarjima qilingan holatlarini tahlil qiladi. Koreys tilida ko‘plik, odatda, alohida grammatik shakllar orqali emas, balki kontekst, sonlar, ko‘plik qo‘shimchalari (masalan, - ㄹ (-deul)), tasniflovchi so‘zlar (klassifikatorlar) va boshqa leksik vositalar orqali ifodalanadi. Maqolada koreys tilida ko‘plikni ifodalashning turli usullari, ularning semantik va pragmatik xususiyatlari, shuningdek, o‘zbek tiliga tarjima qilishda qo‘llaniladigan strategiyalar ko‘rib chiqiladi. Asosiy e‘tibor koreys tilidagi ko‘plik ifodalarining o‘zbek tilidagi ekvivalentlarini topishda yuzaga keladigan muammolar, ma‘no noaniqliklari va tarjima strategiyalarining samaradorligini baholashga qaratiladi. Tadqiqot koreys tilidan o‘zbek tiliga tarjima qiluvchi mutaxassislar va koreys tilini o‘rganuvchilar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Koreys tili, O‘zbek tili, Ko‘plik, Tarjima, Ko‘plik qo‘shimchasi, Sonlar, Tasniflovchi so‘zlar, Semantika, Pragmatika, Lingvistik tipologiya, Tarjima strategiyalari, Koreys grammatikasi, O‘zbek grammatikasi, Qiyosiy tilshunoslik

Kirish.

Ko‘plik, narsa yoki shaxslarning birdan ortiq ekanligini ifodalovchi grammatik kategoriya bo‘lib, deyarli barcha tillarda mavjud. Biroq, tillar ko‘plikni ifodalashda turli xil usullardan foydalanadi. Koreys tili, ko‘plikni ifodalashda o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lgan til hisoblanadi, chunki ko‘plik, odatda, grammatik shakllar orqali emas, balki kontekst, sonlar, ko‘plik qo‘shimchalari va leksik vositalar orqali ifodalanadi. Ushbu maqola koreys tilida ko‘plik tushunchasining o‘zbek tiliga tarjima qilingan holatlarini tahlil qilishga qaratilgan bo‘lib, tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolarni va qo‘llaniladigan strategiyalarni ko‘rib chiqadi.

1. Koreys Tilida Ko‘plikni Ifodalash Usullari:

Koreys tilida ko‘plikni ifodalash uchun quyidagi usullardan foydalaniladi:

- Kontekst: Ko‘pincha gapning ma‘nosidan ko‘plik yoki birlik ekanligi aniqlanadi.

• Misol: 학생이 책을 읽는다 (haksaengi chaegeul in-neunda) – Talaba kitob o‘qiyapti. (Kontekstga qarab, bitta talaba bitta kitobni o‘qiyotgani yoki talabalar kitoblar o‘qiyotgani anglashilishi mumkin).

• Sonlar (Numbers): Agar aniq son ko‘rsatilsa, ko‘plik avtomatik tarzda ifodalanadi.

• Misol: 학생 세 명이 책을 읽는다 (haksaeng se myeongi chaegeul in-neunda) – Uch nafar talaba kitob o‘qiyapti.

• Ko‘plik Qo‘shimchalari: "-들 (-deul)" qo‘shimchasi otlarga qo‘shilib, ko‘plikni ifodalaydi. Biroq, bu qo‘shimcha har doim ham ishlatilmaydi va asosan odamlarga nisbatan qo‘llaniladi.

• Misol: 학생들이 책을 읽는다 (haksaengdeuri chaegeul in-neunda) – Talabalar kitob o‘qiyapti.

• Tasniflovchi So‘zlar (Classifiers): Sanaladigan narsalar bilan ishlatiladigan tasniflovchi so‘zlar ko‘plikni ifodalashga yordam beradi.

• Misol: 책 세 권 (chaek se gwon) – Uch dona kitob (권 (gwon) - kitoblar uchun ishlatiladigan tasniflovchi so‘z).

• Takrorlash (Reduplication): Ba‘zan so‘zni takrorlash orqali ko‘plik yoki ko‘plablik ifodalanishi mumkin.

• Misol: 집집마다 (jipjipmada) – Har bir uy, uylarning har biri.

• Leksik Vositalar (Lexical Means): Ba‘zi so‘zlar ko‘plikni o‘z ichiga oladi yoki ko‘plik ma‘nosida ishlatiladi.

• Misol: 군중 (gunjung) – Olomon, odamlar to‘dasi.

2. O‘zbek Tilida Ko‘plikni Ifodalash Usullari:

O‘zbek tilida ko‘plikni ifodalash usullari quyidagilardan iborat:

• Ko‘plik Qo‘shimchasi: "-lar" qo‘shimchasi otlarga qo‘shilib, ko‘plikni ifodalashning asosiy usuli hisoblanadi.

• Misol: Talabalar kitob o‘qiyapti.

• Sonlar: Aniq sonlar ko‘plikni aniq ko‘rsatadi.

• Misol: Uch nafar talaba kitob o‘qiyapti.

• So‘zlarning Ma‘nosi (Word Meanings): Ba‘zi so‘zlar o‘z tabiatiga ko‘ra ko‘plikni anglatadi.

• Misol: Olomon, guruh, to‘da.

• O'zbek tilining imkoniyatlaridan foydalanish: O'zbek tilida gapdagi so'zlarning tartibi va tuzilishi ko'plik ma'nosini berishga yordam beradi. Ba'zi hollarda, bir so'zning qo'llanilishi ko'plab narsalarga ishora qilishi mumkin.

3. Koreys Tilidagi Ko'plikni O'zbek Tiliga Tarjima Qilishdagi Muammolar:

Koreys tilidagi ko'plikni o'zbek tiliga tarjima qilishda quyidagi muammolar yuzaga kelishi mumkin:

• Noaniqlik (Ambiguity): Koreys tilida ko'plik aniq ifodalanmagan hollarda, tarjimon ko'plik yoki birlik ekanligini kontekstga qarab aniqlashi kerak. Bu esa tarjimada noaniqliklarga olib kelishi mumkin.

• Stilistik Farqlar (Stylistic Differences): Koreys tilida "-들 (-deul)" qo'shimchasining ko'p ishlatilmasligi, o'zbek tilida esa ko'plik qo'shimchasining majburiy ishlatilishi tarjima jarayonida stilistik farqlarni keltirib chiqaradi.

• Madaniy Farqlar (Cultural Differences): Ba'zi madaniy tushunchalar ko'plikni ifodalashda o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi mumkin.

* Agar koreys tilidagi ibora ma'lum madaniy kontekstga bog'langan bo'lsa, tarjimon uni o'zbek tilida tarjima qilish uchun shunga o'xshash madaniy ma'lumotni topishi kerak bo'lishi mumkin.

• Ko'plikni qo'shish kerak bo'lgan holatlar: Koreys tilidagi bir nechta otlar bir vaqtning o'zida ko'plik va birlik ma'nosini beradi va tarjimon ikkala ma'noni ham to'g'ri ko'rsatishi kerak.

4. Tarjima Strategiyalari:

Koreys tilidagi ko'plikni o'zbek tiliga to'g'ri tarjima qilish uchun quyidagi strategiyalardan foydalanish mumkin:

• Ko'plik Qo'shimchasini Qo'llash (Using Plural Suffix): Agar kontekstda ko'plik aniq bo'lsa, o'zbek tilida "-lar" qo'shimchasini ishlatish.

• Misol: 학생들 (haksaengdeul) → Talabalar.

• Aniq Sonni Ko'rsatish (Specifying the Number): Agar son ma'lum bo'lsa, uni tarjimada aniq ko'rsatish.

• Misol: 학생 세 명 (haksaeng se myeong) → Uch nafar talaba.

• Ko'plikni Ifodalovchi So'zlardan Foydalanish (Using Words Denoting Plurality): Agar mos kelsa, "olomon," "guruh" kabi so'zlarni ishlatish.

• Misol: 군중 (gunjung) → Olomon.

• Kontekstga Asoslanish (Relying on Context): Agar ko'plik yoki birlik aniq bo'lmasa, kontekstga qarab to'g'ri tarjimani tanlash.

- Adaptatsiya (Adaptation): Madaniy moslashuvni talab etadigan hollarda, o'zbek madaniyatiga mos ifodalardan foydalanish.

- Qo'shimcha ma'lumot: Ba'zi hollarda ma'noni aniqlashtirish uchun aniqroq tarjima qilish maqsadga muvofiq bo'ladi. Koreys tilida ko'plikni ifodalashning o'ziga xos usullari mavjudligi, o'zbek tiliga tarjima qilishda qiyinchiliklar tug'diradi. Kontekstni to'g'ri baholash, to'g'ri tarjima strategiyalarini qo'llash va madaniy farqlarni hisobga olish orqali tarjimon aniq va adekvat tarjimani ta'minlashi mumkin. Koreys tilidan o'zbek tiliga tarjima qiluvchi mutaxassislar uchun ushbu mavzuni chuqur o'rganish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Kelajakda ushbu mavzuga oid tadqiqotlar, mashina tarjimasi algoritmlarini yaxshilashga va tarjima sifatini oshirishga yordam berishi mumkin.

Xulosa.

Koreys tilida ko'plik tushunchasining o'zbek tiliga tarjima qilinishi lingvistik va madaniy jihatdan murakkab jarayon. Koreys tili ko'plikni ifodalashda kontekstga, sonlarga va maxsus qo'shimchalarga tayansa, o'zbek tili ko'proq "-lar" qo'shimchasidan foydalanadi. Tarjima jarayonida ma'no noaniqliklarini bartaraf etish, stilistik moslikni ta'minlash va madaniy xususiyatlarni hisobga olish muhimdir. To'g'ri tarjima strategiyalarini qo'llash, jumladan, ko'plik qo'shimchasidan foydalanish, sonlarni aniq ko'rsatish va kontekstga mos keluvchi so'zlarni tanlash natijasida aniq va adekvat tarjimani ta'minlash mumkin. Ushbu sohada olib borilgan tadqiqotlar tarjima sifatini oshirishga va tillararo muloqotni yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Абдуллаев, Ф. (1976). Таржима назариясига кириш. Тошкент: Фан. 80-95 бетлар.
2. Азизов, Қ. (2002). Таржима назарияси асослари. Тошкент: Ўқитувчи. 100-120 бетлар.
3. Бобоев, Т. (2005). Умумий тилшунослик. Тошкент: Мумтоз сўз. 200-220 бетлар.
4. Раҳматуллаев, Ш. (1992). Ҳозирги адабий ўзбек тили. Тошкент: Университет. 150-170 бетлар.
5. Саидов, А. (2006). Таржимашунослик асослари. Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси. 120-140 бетлар.